

Сергій ЗДІОРУК,
*провідний науковий співробітник відділу
безпеки Національного інституту стратегічних досліджень,
кандидат філософських наук, доцент,
заслужений діяч науки і техніки України*

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОМІСНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. Розкрито сутність і потребу конституювання Української помісної православної церкви. Показана безпосередня кореляція між утвердженням незалежності українського православ'я від Московської патріархії та консолідацією українського суспільства та зміцненням національної безпеки України.

У рекомендаціях запропоновано заходи, зокрема законодавчого порядку щодо демократичного врегулювання суспільно-релігійних і державно-церковних відносин із метою консолідації українського суспільства. Вони покликані сприяти забезпеченню реалізації національних інтересів українського народу в умовах сучасної російської агресії.

Ключові слова: Українська помісна православна церква, національні інтереси України, агресія Росії, гібридна війна, конституювання, міжнародні релігійні відносини.

У гібридній війні проти України Росія використовує комбінований спектр засобів. І вагому роль серед них відіграють релігійні чинники. Завдяки повній юридичній та організаційній підпорядкованості Української православної церкви московській патріархії російське керівництво продовжує володіти широкими можливостями впливу на внутрішню суспільно-політичну та економічну ситуацію в Україні.

Величезний виклик для українського народу полягає в тому, що внаслідок неадекватної політики провідників нації ми змушені протягом десятиліть після відновлення державної незалежності здійснювати свою етно-релігійну ідентичність не через світові структури (Ватикан, Вселенський Патріархат тощо), а через російський православний фундаменталізм, обскурантизм та примітивне обрядовірство.

У цьому контексті проросійські структури постійно ведуть активну кампанію для приниження та дискредитації Церков і релігійних організацій української юрисдикції. Хоча й через колабораціоністську позицію УПЦ (МП)¹ та здійснення різних провокацій² її рейтинг істотно знижується³, тоді як імідж УПЦ КП зростає⁴ через послідовну патріотичну діяльність на благо всього українського суспільства.

Росія розглядає використання міжправославних відносин сьогодні як один із найдієвіших механізмів, спрямованих проти консолідації українського народу шляхом утвердження Української помісної православної церкви.

Оскільки протистояння між православними юрисдикціями в Україні інспірується Росією та є не суто церковною проблемою, а з очевидністю стосується безпосередньо національної безпеки, то є доцільним використання всіх національних ресурсів для врегулювання міжправославних проблем та конституювання (утвердження й визнання Вселенським Патріархом) Української помісної православної церкви.

Саме російська окупація частини українських територій виразно розмежувала релігійне середовище України за критерієм ставлення до процесів національного державотворення та спонукає український народ і державне керівництво до глибшого розуміння значення розбудови національної церкви. *Важливо розуміти, що для православної традиції поняття «національна» практично тотожне поняттю помісна.*

Адже статус помісності у православній церкві тісно пов'язаний зі здобуттям нею автокефального (з давньогрецького – самоочолюваного), тобто самостійного управління всіма без винятку церковними справами. *Іншими словами, помісною може бути виключно автокефальна церква.*

Водночас богословсько-юридичний термін «помісна церква» має різні значення у віросповіданнях християнства. Передусім ним позначають будь-яку релігійну громаду, яка займається поширенням віри серед місцевого населення на визначеній території. Це може бути село, селище, міський район тощо. Тобто – це лише окрема місцева громада. Такий підхід характерний для більшості протестантських церков і деномінацій, за їхнім означенням «євангельських церков», що діють за біблійним принципом: «Бо де двоє або троє в Ім'я Моє зібрані, – там Я серед них» (Мт. 18:20).

У православ'ї сформувалося інше бачення помісності. У найширшому сенсі – це означення, котре застосовується для характеристики всієї повноти певної церковної структури православ'я. Внаслідок тривалих процесів інституалізації та бюрократизації управлінської структури церковної організації, політико-адміністративних поділів Римської імперії помісною почали вважати церкву, яка вирізняється наявністю власного вищого керівництва (собору єпископів); історично пов'язана з певним етнічним середовищем, зазнала суттєвого впливу з боку його мови, культури, еко-

номічного укладу життя, державницького устрою; а також незалежна від собі подібних церковних утворень. Отже, у православній традиції реальна помісна церква фундує нерозривний зв'язок між релігійною організацією та процесом національного державотворення.

Враховуючи сказане вище, цілком зрозуміло, чому проблема помісності Українського православ'я відноситься до розряду суспільно вагомих, особливо від моменту поновлення незалежності України. Ось як про це говорить Патріарх УПЦ КП Філарет: *«Якби ми мали одну українську православну церкву, не було б анексії Криму й війни на Донбасі. Церква виховала б свою паству в патріотичному дусі. Де Київський Патріархат сильний, там сепаратистських настроїв немає. Де слабкий – є»⁵.*

Власне у суворо юридичному (церковно-правовому) розумінні в православ'ї поняття «церква» означає релігійну організацію з канонічно довершеною ієрархією, котра має право вступати в рівноправні відносини з іншими суб'єктами міжнародного церковного права. В церковному праві міжнародний аспект також має визначальне значення для легітимації церкви як суб'єкта світових релігійних процесів.

Тут доречною є аналогія із суверенними державами як суб'єктами міжнародного права та їх органами, правоздатність яких легітимується не лише національними правовими системами, а й нормами міжнародного права. Звідси випливає, що якщо, наприклад, УРСР була залежною від імперського уряду в Москві, то УПЦ (МП) є залежною від того ж імперського церковного уряду в Москві – Московської патріархії. Це тому, що УПЦ (МП) є лише територіальним структурним утворенням російської православної церкви з деякими елементами місцевого самоуправління (навіть не в статусі автономії). А головне, що ці елементи управління в УПЦ (МП) РПЦ, котра їх надала, має право змінювати чи забрати в будь-який момент.

Отож, для порівняння, УПЦ (МП) має статус набагато нижчий від статусу УРСР у складі російської радянської імперії. Адже УРСР все-таки була членом ООН, тож бодай номінально була суб'єктом міжнародного права. УПЦ (МП) сьогодні не має навіть статусу автономної церкви, а ми пам'ятаємо, що були у складі російської радянської імперії ще й автономні республіки, краї та області. Тобто УПЦ (МП) є на багато щаблів нижча, вона загалом має статус звичайної Київської губернії ще часів Російської імперії до жовтневого перевороту 1917 року. Саме тому українському політикуму й українському громадянству необхідно бути свідомим відносно цього страшного ступеня входження українського громадянства (священства й парафіян УПЦ (МП) у російську імперсько-шовіністичну церковно-політичну сферу!

Через таку інтегрованість до складу Російської православної церкви УПЦ (МП) не має права виступати самостійно на міжнародній арені, а всі

свої дії має погоджувати з Москвою на виконання московських же церковних і архиєрейських соборів РПЦ та вказівок московської патріархії. Вона не є членом Всесвітньої ради церков (це для релігійних організацій можна порівняти з ООН для держав), ані членом Конференції європейських церков (те ж, що для суверенних держав Рада Європи, не кажучи вже про Європейський Союз) тощо. Одним словом для міжнародного релігійного співтовариства Україна відсутня на конфесійній карті світу, що надзвичайно шкодить міжнародному іміджу й авторитету Української держави.

Ще одна проблема, внаслідок деконсолідації української православної спільноти – втрата Україною потенціалу українських громадян. Адже весь потенціал мільйонів українських громадян – православних вірян – працює на авторитет та імідж Росії. Росія нібито представляє інтереси України в усіх міжнародних релігійних організаціях. Насправді ж використовуючи український багатомільйонний духовно-релігійний потенціал Росія може займати провідні позиції у релігійному світі та негативно впливати на ведення українських справ у світовому співтоваристві.

Такий стан українського православ'я зумовлений іншою проблемою – тотальною русифікацією та високим рівнем інтегрованості УПЦ (МП) в російську імперську церковно-політичну структуру.

Наступна проблема – збереження для Росії (ми не обмовилися, саме для Росії) апостольської спадковості для церковної ієрархії. Ця проблема є набагато складнішою, ніж проблема третього за могутністю ядерного потенціалу Української держави після відновлення нею незалежності.

Треба розуміти, що втрата для Москви апостольської спадковості Києва рівнозначна самовбивству. Лише з цієї причини (а є ще багато інших) московський патріархат ніколи добровільно не відпустить УПЦ МП в автокефалію. Тим паче, що свого часу Московська митрополія не лише по-зłodійськи відділилася від Києва, а знову ж таки злочинно обманом і силою підпорядкувала собі Київ. Спочатку за Богдана Хмельницького – політично, а через 30 років і релігійно – загарбавши Київську митрополію під Москву.

Щодо впливовості чинника «давності традиції», тут можна нагадати ще й таке. Вперше Москва згадується в Іпатіївському літописі під 1147 роком. А того ж таки 1147 року в Києві вже вдруге був поставлений на Митрополічний престол українець-русич Климент Смолятич (першим був Іларіон ще в 1051–1054 рр.). Не кажучи вже про те, що Русь зі столицею у Києві прийняла християнство, як державну релігію ще 988 року. До речі, цього-річ відтоді вже виповнюється 1030 років!

Отже, УПЦ ще треба пройти довгий шлях, аби здобути автокефалію і стати українською в рівень із національними церквами інших народів світу. Адже, справді, поняття «помісна церква» означає органічний зв'язок

між місцевою релігійною інституцією конкретного окремого народу та його державотворними і націєтворними процесами.

До речі, якби всі гілки православних структур в Україні об'єдналися в одну церкву, то вона стала б найбільшою серед усіх православних церков світу. *Це є також однією з причин, що спонукають не лише церковний і політичний істеблішмент, а й дипломатію та спецслужби Росії працювати на розділення й упослідження українських православних церков.*

Ще раз наголошуємо, що авторитет і вплив у міжнародному релігійному співтоваристві реалізується не лише базуючись на кількості запасів нафти й газу в надрах певної держави чи потужності ядерних ракет (порівняти, наприклад, Ватикан і Росію). *Дуже важливою є апостольська спадковість церковної ієрархії та давність традиції. В Україні ці обидва чинники є!* Адже за церковним переказом апостол Андрій Первозваний (тобто сучасник Ісуса Христа) освятив Київські гори. А Московська митрополія самочинно (неканонічно!) відділилася від Київської аж 1448 року, тобто після того пройшло більше, ніж 1400 років. Зрозуміло, що яких про жодних живих апостолів Христових йтися вже не могло. Саме тому Москва вкрала назву Русь, а потім і всю нашу історію разом з Українською Церквою.

Отож, коли говоримо про утвердження Української Помісної Православної Церкви, то маємо на увазі конституювання саме *Національної Церкви, незалежної від будь-яких інших зарубіжних національних релігійних центрів* (не плутати з міжнародними (!) релігійними центрами й організаціями).

До речі, поняття «конституювання» має чітке значення і точний зміст (від лат. constanta – постійна, незмінна). Конституювання означає упостійнення, себто здобуття статусу, котрий, кажучи іншими словами, є найдосконалішим, а відтак у розумінні церкви – вічним. *Таким є лише статус організації, котра має завершену структуру, самостійне управління, нікому не підпорядковується й має право рівних зносин з такими ж суб'єктами означеної діяльності.* У православній церкві такий стан єдино можливий при статусі *помісності*, що з необхідністю передбачає канонічно довершену ієрархію та здобуття *автокефалії*.

Для церкви це є доконечна вимога, позаяк на відміну від світських структур управління державної влади, суду, політики чи бізнесу у церкви немає жодних посередників і партнерів. Вона не делегує своїх повноважень нікому й ніколи. *Адже церква одночасно виконує функції всіх гілок влади (законодавчої, виконавчої й судової)* та охоплює не лише Землю, а й Небо. Тобто церква складається з двох частин: на Землі – «Церква, яка бореться», й на Небі – «Церква, яка торжествує», а Головою цілої Церкви є Христос. Ось чому Він сам «є Шлях і Істина, і життя» (Йн. 14: 6) та згідно зі вченням Церкви вона «є Тіло Христове» (Кол. 1: 24).

Водночас варто ще раз нагадати твердження американського політолога З. Бжезинського стосовно *неможливості досягти реальної державної незалежності, якщо православна церква в Україні хоча б на 20% контролюється ззовні*. У цьому розрізі нинішня наша ситуація ще гірша, адже понад 50% осередків православної мережі України й донині перебувають у складі московського патріархату. УПЦ (МП) нині виконує роль одного з *істотних механізмів залежності Української держави від Росії*. Про що неодноразово наголошував і Президент України: *«Йдеться про наше остаточне унезалежнення від Москви. Тут не лише релігія, тут – геополітика. А для мене справа утвердження незалежної помісної Церкви – такої ж ваги, як вже здобути безвіз та Угода про асоціацію з Євросоюзом. Як наша спільна з вами боротьба за членство в Євросоюзі та членство в НАТО, які ще попереду. Це – питання національної безпеки і нашої оборони у гібридній війні, бо Кремль розглядає РПЦ як один із ключових інструментів впливу на Україну»*⁶.

А найреальніший і єдиний спосіб цієї залежності позбавитися – розбудова власної Української помісної православної церкви.

Багато європейських країн пішли саме таким шляхом. Щоб нівелювати вплив національних іноземних релігійних центрів на внутрішньополітичну ситуацію та врегулювати міжцерковні конфлікти, спродуковані зовнішньою релігійно-політичною експансією, Албанія, Болгарія, Греція, Грузія, Кіпр, Румунія, Сербія домоглися помісного статусу для власних православних церков у різні історичні часи після того, як самоствердилися державно та політично. Навіть такі країни, як Польща і Чехія, з незначною кількістю православних вірян мають автокефальні (самокеровані) православні церкви. ***Тому природними і закономірними є прагнення України після тривалих визвольних змагань за державність утвердити свою Українську помісну православну церкву, яка буде потужним чинником консолідації всього українського народу.***

Спроби порозумітися з Москвою завжди будуть приречені на невдачу. І справа навіть не у відсутності належної політичної волі у попереднього керівництва Української держави, а в тому, що *наявність Української Помісної Православної Церкви не відповідає імперським інтересам Росії*. Саме тому з її боку докладалися й докладатимуться щонайбільше зусиль, аби не допустити єднання Українського православ'я в єдину Церкву, котра сприяла б консолідації української нації.

Імперська позиція РПЦ переконує в необхідності пошуку інших шляхів утвердження Української Помісної Православної Церкви, відмінних від тих, що роблять виключний акцент на досягненні відповідних домовленостей із московським патріархатом. Найкращий з них – опертися на православ'я Київської традиції та інтенсифікувати його діалог передусім із Вселенським Патріархатом за сприяння всіх механізмів та інструментів

Української держави. Саме так усі народи світу без виключення виборювали незалежність своїх церков у своїх державах.

Нині Україна пройшла далі у цьому сегменті державної політики, зміцнивши свої позиції щодо захисту власних національних інтересів. Для консолідації українського суспільства та демократичного впорядкування діяльності православної спільноти України Верховна Рада України ще 16 червня 2016 року прийняла відповідне Звернення до Вселенського Патріарха Варфоломія⁷. 19 квітня 2018 року Президент України підписав «Звернення до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні»⁸ й того ж дня Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтримку звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні»⁹.

Особлива проблема в демократичному суспільстві (наголошуємо, бо тоталітарне в цьому не має потреби) – *процеси, що відбуваються у православному середовищі України, повинні бути зрозумілими для її громадян.* Але і з цим розумінням є проблеми. Одна з причин неадекватного сприйняття ситуації – *невідповідність назв релігійних організацій їхній суті.* Так, найменування «Українська Православна Церква» зовсім не відтворює істинну природу цієї структури, що, безумовно, вводить в оману десятки мільйонів віруючих українців. *Тому необхідні відповідні кореляції на всіх рівнях, а особливо в законодавстві, освіті, ЗМІ тощо.*

Наприклад, оскільки УПЦ (МП) – структурна одиниця РПЦ, то відповідний її статус має бути відображений і в назві. Тож особливе завдання української влади полягає в тому, щоб донести повноцінну правдиву інформацію до міжнародної громадськості та всіх громадян України, які мають конституційне право на об'єктивну інформацію та захист своїх прав і свобод.

Висновки та пропозиції

Наведений вище аналіз впливовості релігійних чинників доводить необхідність посилення процесу утвердження Української помісної православної церкви як чинника консолідації українського суспільства. Оскільки це цілком відповідає стратегії національного розвитку України, то ***на цьому етапі доцільним є виходити з такого.***

- Утвердження Української помісної православної церкви – це не просто данина багатовіковій традиції чи формальне наслідування досвіду тих держав, де православ'я виступає домінуючим віросповіданням. Це, насамперед, прагматична вимога сьогодення, від успішної реалізації якої залежить стратегія національного поступу українського народу. Іншими словами – суверенітет Української держави, її безпека всередині та рівноправність у міжнародних відносинах. *Не можна збудувати незалежну*

Україну, допускаючи серйозний контроль над власним духовно-інформаційним простором з боку зарубіжних релігійно-політичних центрів. Таким центром, зокрема, є московська патріархія, яка поширює свій вплив на українське суспільство першочергово завдяки діяльності у ньому УПЦ (МП) як структурної складової РПЦ, що є потужним механізмом Москви для реалізації політики й ідеології «русского міра» в Україні.

- Об'єктивно постало питання про трансформацію української моделі державно-церковних відносин. *Перехід від сепараційної (роздільної) до конвенційної (договірної) системи взаємин між Українською державою та релігійними організаціями дозволить врегулювати більшість проблем у релігійному просторі нашої країни.* Понад те, це уможливить реальну оцінку внеску чинних на українських землях релігійних організацій у розвиток національної культури, духовності, благодійності, а також втручання у політику тощо. Система двосторонніх угод (конвенцій) дасть змогу за допомогою чітких юридичних інструментів упорядкувати суспільно-релігійні та державно-церковні відносини з однозначним унормуванням прав та обов'язків договірних сторін.

Для захисту національних інтересів України і зміцнення її національної безпеки, опираючись на наведений аналіз та висновки, **доцільно здійснити такі заходи.**

1. Верховній Раді України внести до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» норми щодо створення дієвого й убезпеченого від корупційної складової механізму зміни юрисдикцій релігійних організацій. Нині у Верховній Раді України є подібний законопроект під № 4812 «Про внесення змін до Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”» (щодо зміни релігійними громадами підлеглості).

2. Верховній Раді України внести до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» норми про закріплення за релігійними організаціями назв, які б відображали реальний статус суб'єктів релігії, унеможливлювали двоякі інтерпретації та маніпулювання свідомістю українських громадян. Ці дані повинні бути відображені у юридичних документах, що фіксують назву релігійної організації, назву її релігійного центру, якщо такий існує. Нині у Верховній Раді України є законопроект № 5309 «Про внесення змін до Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”» щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України». Проте цей законопроект потребує доопрацювання.

3. Верховній Раді України внести до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» норми щодо регламентації механізмів позбавлення релігійної організації статусу релігійної або її закриття (за політичну діяльність, втручання у справи державних органів тощо). Це зміцнить протидію політизації релігійних організацій і знизить конфліктність і напругу релігійного середовища.

4. Верховній Раді України прийняти Закон України «Про впорядкування майнових прав релігійних організацій, котрі підпорядковані іноземним національним релігійним центрам». Це дасть можливість виробити правовий механізм упередження переходу у власність іноземних держав українських національних святинь, визначних пам'яток архітектури, духовно-літературних і мистецьких раритетів тощо.

5. Верховній Раді України прийняти нову редакцію ст. 8 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», де передбачити обов'язковість повідомлення новоствореною релігійною організацією про початок своєї діяльності відповідних органів виконавчої влади. Це сприятиме своєчасному виявленню і припиненню діяльності квазірелігійних парамілітарних організацій деструктивного, екстремістського та сепаратистського характеру.

6. Верховній Раді України провести парламентські слухання з питань державної політики у сфері свободи совісті та релігійних організацій. На парламентських слуханнях передбачити, зокрема, й обговорення комплексу проблем, порушених у цій статті.

7. Верховній Раді України шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» запровадити в Україні систему конвенцій, тобто забезпечити організацію взаємин між інститутами державної влади та релігійними організаціями у договірну площину. Подібний крок стимулюватиме розвиток прозорих некорупційних партнерських засад співпраці між суб'єктами суспільного простору, дотримання сторонами відповідних зобов'язань, спонукатиме релігійні організації працювати відповідально, на паритетних засадах і на благо всієї української нації.

8. Дипломатичному корпусу України постійно вести активну діяльність із поширення правдивої актуальної інформації щодо історії становлення та сучасного стану українського православ'я, використовуючи високі міжнародні трибуни (ООН, ОБСЄ, ПАРЄ тощо).

9. Міністерству освіти і науки України з метою об'єктивного вивчення історії українського народу й, зокрема, історії української церкви та викорінення її російських фальсифікацій запровадити викладання у нормативному порядку в загальноосвітніх середніх школах предмету «Історія релігій світу», а у вищих навчальних закладах дисципліни «Релігієзнавство».

10. Міністерству закордонних справ України провести відповідні переговори з очільниками Православних автокефальних церков щодо нівелювання впливу московського патріархату на релігійне життя в Україні та можливої підтримки в міжнародних релігійних організаціях утвердження і визнання Української помісної православної церкви з центром у столиці України м. Києві, що цілковито відповідає нормам церковного і міжнародного права.

Реалізація означених заходів дасть можливість згідно з вимогами міжнародного права демократично впорядкувати суспільно-релігійні та державно-церковні відносини в Україні, істотно наблизити остаточне конститування Української Помісної Православної Церкви, зміцнить національну безпеку Української держави та захистить національні інтереси всього українського народу, що стане могутнім рушієм вільного розвитку українського суспільства та реальної його інтеграції до Об'єднаної Європи.

¹ Здіорук С.І. та ін. Україна та проект «русского мира». Аналітична доповідь. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1594/>; Здіорук С.І. та ін. Шляхи подолання гуманітарної катастрофи // Донбас і Крим: ціна повернення: монографія / за ред. В.П. Горбуліна, О.С. Власюка, Е.М. Лібанової, О.М. Ляшенко. – К.: НІСД, 2015. – С. 271–286; Храми УПЦ МП на Донбасі служили складами зброї для російських військ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apostrophe.com.ua/ua/article/society/2016-07-04/hramyi-upts-mp-na-donbasse-sljuzili-skladami-orujija-dlya-rossijskih-voysk/5939>

² Священнослужителі УПЦ (МП) не встали у Раді під час зачитування імен бійців АТО – Героїв України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/religion_and_polisycu/59943/; В ряде населенных пунктов, находящихся под контролем «ДНР» и «ЛНР», УПЦ МП организовывает «крестный ход» с Донбасса на Киев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://censor.net.ua/news/396055/v_tserkvyah_na_podkontrolnyh_idnr_territoriyah_agitiruyut_zh_krestnyyi_hod_na_kiev_is; Крестный ход УПЦ МП за Украину как попытка пойти «ва-банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyu.net/analytcs/politics/krestnyiy-hod-upts-mp-za-ukrainu-kak-popyitka-poyti-va-bank.html>; Російські терористи на службі в Московського патріархату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://informna-palm.org.ua/rosijski-terorysty-na-sluzhbi-v-moskovskogo-patriarhatu/>

³ Див.: СД за 2016 р. Ставлення до лідерів релігійних конфесій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_60357_RG_Church_062015.pdf

⁴ Див.: СД за 2016 р. Ставлення до лідерів релігійних конфесій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_60357_RG_Church_062015.pdf

⁵ «Якби ми мали одну Українську Православну Церкву, не було б анексії Криму й війни на Донбасі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/events-journal/_akbi-mi-mali-odnu-ukrayinsku-pravoslavnu-cerkvu-ne-bulo-b-aneksiyi-krimu-j-vijni-na-donbasi/587835 – Назва з екрана.

⁶ Виступ Президента України у Верховній Раді України щодо звернення до Вселенського Патріарха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-u-verhovnij-radi-shodo-zvernennya-47030>

⁷ Постанова Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 27, ст.528) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1422-19>

⁸ Звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/administration/zvernennya-prezidenta-ukrayini-do-vselenskogo-patriarha-varf-438>

⁹ Постанова Верховної Ради України «Про підтримку звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2410-19>

Serhii ZDIORUK,
*Senior Researcher at the Security Department
of the National Institute for Strategic Studies,
Candidate of Philosophy, Associate Professor,
Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine*

FEATURES OF ESTABLISHMENT OF THE UKRAINIAN LOCAL ORTHODOX CHURCH IN CONDITIONS OF ONGOING RUSSIAN AGGRESSION

Abstract. The article reveals the essence and need for the establishment of the Ukrainian Local Orthodox Church and illustrates the direct correlation between the affirmation of the separation of the Ukrainian Orthodoxy from the Moscow Patriarchate and the consolidation of Ukrainian society and strengthening of Ukraine's national security.

The dangerous challenge for Ukrainian people is that, due to the inadequate policy that leaders of our nation were long carrying out after the restoration of state independence, we were supposed to represent our ethnical and religious identity not through global structures (Vatican, Ecumenical Patriarchate, etc.), but through Russian Orthodox fundamentalism, obscurantism and ritualism.

The article examines threats of the Moscow Patriarchate activity to national interests and national security of Ukraine.

The recommendations propose measures, including legislative procedures, for democratic settlement of social and religious as well as state and church relations in order to consolidate Ukrainian society. They are designed to further encourage the implementation of national interests of Ukrainian people in the context of the ongoing Russian aggression.

Keywords: Ukrainian Local Orthodox Church, national interests of Ukraine, Russian aggression, hybrid war, establishment, international religious relations.